

1.02 Pregledni znanstveni članek

UDK 929.52Petazzi"16/17"

Prejeto: 4. 8. 2015

Meta Turkdiplomirana zgodovinarica (UN), Zelše 20a, SI-1380 Cerknica
E-pošta: turk.meta@gmail.com

Nekaj drobcev iz zgodovine družine Petazzi

IZVLEČEK

Prispevek obravnava del znane plemiške rodbine Petazzi oz. Petač, ki se v virih pojavlja že v 13. stoletju. V ospredju je veja, poimenovana po gradu Švarcenek, ki je izumrla s smrtjo Adelma Petazzija leta 1817. Ta del rodbine je imel v 17. in 18. stoletju v lasti velik del Krasa, med drugim Vremsko dolino, Sežano in Divačo. Družina Petazzi je bila tudi lastnica gradov v vzhodnem delu današnje Slovenije (dvorec Strmol pri Rogatcu, Poganice, Novi dvor, Žusem). Premoženje in ugled je povečevala tudi s porokami z drugimi plemiškimi družinami, o čemer priča dejstvo, da so nekateri člani opravljali pomembnejše funkcije v takratni družbi. S historiografskega stališča je rodbina še precej neraziskana.

KLJUČNE BESEDE

Petazzi, Petač, Kras, Švarcenek, plemstvo

ABSTRACT

A FEW FRAGMENTS FROM THE HISTORY OF THE PETAZZI FAMILY

The article presents a part of the well-known noble Petazzi or Petač family, which appeared in written sources as early as the 13th century. Primary focus is on the family branch named after the Švarcenek Castle, which became extinct upon the death of Adelmo Petazzi in 1817. In the 17th and 18th centuries, this family branch owned a vast portion of the Karst, including the Vremška dolina valley, Sežana and Divača. The Petazzis owned castles in the eastern part of present-day Slovenia (Strmol manor near Rogatec, Poganice, Novi dvor, Žusem). The family increased its property and reputation by marrying into other noble families, which is also evident from the fact that some members performed important functions in society. Historiographically, the Petazzi family remains fairly under-researched.

KEY WORDS

Petazzi, Petač, Karst, Švarcenek, nobility

Plemiška družina Petazzi velja v zgodovinopisju za precej neraziskano. To je med drugim posledica pomanjkanja virov, saj je že Simon Rutar konec 19. stoletja ugotavljal, da je velik del njenega rodbinskega in grajskega arhiva s Švarcena izgubljen.¹ Zato je bilo rodbino mogoče delno rekonstruirati le s pomočjo posameznih drobcev, zgodb in zapiskov avtorjev, tudi poljudnih, ki se dotikajo dogodkov in okolja, v katerem je družina Petazzi živela in delovala. Podatki v literaturi so pogosto nepreverljivi in dvomljivi, zato jih je bilo treba dopolniti in nadgraditi s pomočjo arhivskega gradiva v Ljubljani in Trstu.

Petazziji so bili plemiška družina, ki je verjetno izhajala iz Istre. Njihov priimek se v Trstu pojavi že v 13. stoletju,² natančneje leta 1246, ko so v Trstu skupaj z dvanajstimi plemiškimi družinami ustanovili Bratovščino patricijev trinajstih hiš, z namenom, da bi se ločili od drugih slojev in da bi vladali mestu. Člani bratovščine so bili poznani po debelih svečah, ki so jih nosili na shodih v cerkvi svetega Frančiška (starega svetega Antona). Po teh svečah so dobili tudi ime »Nobili del Mocolo« (Plemiči debele sveče).³ O izvoru imena Petazzi, ki se pojavlja tudi v obliki Petač, obstaja več različic. Po eni od njih naj bi bilo ime povezano z malimi grškimi novci »bisanti«, ki so jih v Istri imenovali »petaki«, po drugi pa naj bi ime izviralo od besede »patacca«, izraza za starinski srebrni kovanec, ki je dandanes sicer iz rabe, a ga še vedno

uporabljajo tako imenovani »pataccari«, sleparji.⁴ Spet tretja legenda pravi, da naj bi imel eden od prednikov rodbine veliko peto in naj bi se zato imenoval Petač.⁵ Nekateri izvor družine glede na grb – peto s sedmimi zabitimi žebli oz. »petačiči« – iščejo na Hrvaškem.⁶

Do konca srednjega veka so omembe posameznih članov rodbine Petazzi bolj kot ne redke. Tako lahko npr. leta 1381 zasledimo Adelma Petazzija, tržaškega vicedoma, ki so ga Tržičani poslali v Benetke podpisati sklenjeni mir.⁷ Trst je bil namreč v drugi polovici 14. stoletja jabolko spora med Benečani in Habsburžani. Ti so ga najprej dobili leta 1369, se mu potem za dobro desetletje odrekli v korist Benetk, ob koncu vojne različnih zaveznikov proti Benetkam (Genova, Padova, Oglej, Ogrska) leta 1381 pa so morale Benetke Trst vrniti oglejskemu patriarhu.⁸ Tržičanom oblast oglejskega patriarha ni bila po volji, zato so zbrali mestne odposlance, med njimi je bil tudi Adelfmo Petazzi,⁹ ki so 30. septembra 1382 odpotovali v Gradec k avstrijskemu vojvodi Leopoldu III., da mu mesto Trst z okolico izročijo v stalno in nepreklicno last.¹⁰ Vojvoda se je moral zavezati, da bo novo posest branil pred sovražniki.¹¹

Naslednji omenjeni Petazzi je Bernard, ki je leta 1468 pomagal zatreti upor Tržičanov v času cesarja Friderika III.¹² Nadalje je poznan še en Bernardo (1495–1553), ki je bil kljub visokemu družbenemu položaju (bil je namreč generalni pooblaščenec in odposlanec mesta Trst, sodnik in rektor) obtožen herezije. Moral se je opravičiti in pred škofom Antoniom Pereguezom Castillego ponovno izreči pripadnost katoliški veri. Spoznan za nedolžnega je kmalu umrl zaradi kuge, zapustil ženo Margarito, rojeno de Leo, in osem otrok.¹³ Njun prvorojenec Benvenut V. Petazzi, s katerim se začnjenja v tem prispevku obravnavana švarceneška veja rodbine, je leta 1555 dobil kot deželnoknežji fevd grad Socerb (nad vasjo Socerb, jugovzhodno obrobje Trsta), gospostvo Švarcenek (Podgrad pri Vremah, Divača) in Novi grad v Brkinih.¹⁴ Nato je leta 1561 cesar Ferdinand I. Benvenuto V. Petazziju in njegovemu bratu Jeremiju

Prvotni grb Petazzijev naj bi ponazarjal peto s sedmimi žebli ali sedem srebrnikov. Ta upodobitev Petazzijevega grba je na kamniti šapi vodnjaka v parku Petazzijevega dvorca v Sežani (foto: Meta Turk).

¹ Rutar, *Završniška gosposčina*, str. 224.

² *Edinost*, 20. 9. 1882; Skrinjar, *Sežana*, str. 32.

³ Skrinjar, *Sežana*, str. 32.

⁴ AST, Sghedoni, *Le Tredici Casate*, str. 96.

⁵ Rutar, *Završniška gosposčina*, str. 221.

⁶ Potokar, *Kačice*, str. 89.

⁷ Rutar, *Završniška gosposčina*, str. 221; Tamaro, *Storia di Trieste*, str. 260.

⁸ Grafenauer, *Zgodovina slovenskega naroda*, 2. zvezek, str. 389.

⁹ Monaco, *Atlante*, str. 65; Rutar, *Završniška gosposčina*, str. 221; Skrinjar, *Sežana*, str. 33; Tamaro, *Storia di Trieste*, str. 262.

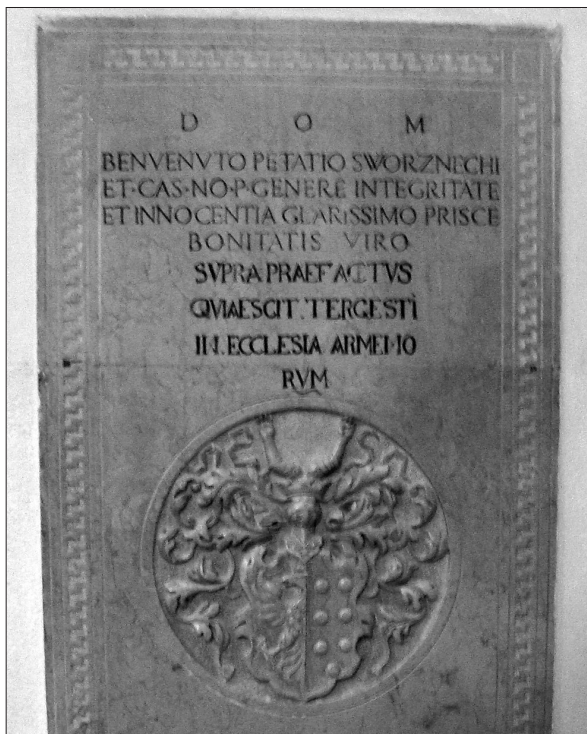
¹⁰ Prav tam.

¹¹ Grafenauer, *Zgodovina slovenskega naroda*, 2. zvezek, str. 206.

¹² Rutar, *Završniška gosposčina*, str. 221. Za časa Friderika III. sicer pride do več uporov (Grafenauer, *Zgodovina slovenskega naroda*, 3. zvezek, str. 37–48); gl. tudi Witting, *Beiträge*, str. 136.

¹³ AST, Sghedoni, *Le Tredici Casate*, str. 97.

¹⁴ Sapač, *Grajske stavbe v zahodni Sloveniji*, str. 227. Grad v Brkinih, imenovan Novi grad oziroma Neuhaus, so tako poimenovali vitezi Carstbergi z Golca, ki so na njem gospodovali kot ministeriali goriških grofov v 13. stoletju (Jakič, *Vsi slovenski gradovi*, str. 224).

Nagrobna plošča Benvenuta V. Petazzija v sežanski cerkvi sv. Martina (foto: Meta Turk).

potrdil staro plemstvo.¹⁵ Benvenut V. je bil v vojaški službi, hkrati pa je imel prodajalno in je bil vsaj od leta 1558 tudi trgovec.¹⁶ Poročen je bil s Katarino Saurer.¹⁷ Njuna poroka je bila za Petazzija dobra naložba, saj je žena v zakon prinesla doto v višini 280 dukatov.¹⁸ Imela sta sina Ivana in hčere Ingranato, Elizabeto, Marijo, Magdaleno in Suzano Bernardo.¹⁹ Benvenut V. je umrl 29. junija 1588. Njegova nagrobna plošča, ki jo je dal postaviti njegov sin Ivan, je še danes vzdana v sežanski cerkvi sv. Martina.²⁰ Doklesani napis opozarja, da so Benvenutove posmrtno ostanke pozneje prenesli v armensko cerkev v Trstu.

Benvenutov sin Ivan je bil leta 1561 sprejet med goriške stanovne in si je v Gorici postavil hišo. Naslednje leto (1562) je postal kancelarski tajnik, sedem let kasneje pa nadvojvodski podkancler.²¹ Poročen je bil z Margarito Paradeiser,²² s katero je imel sina Benvenuta VI. in hčere Melhiado Katarino, Katarino Marijo, Benvenuto in Marijo.²³ Leta 1590 Ivana naj-

demo kot zakupnika gradu Švarcenek, imenovanega tudi grad Završnik.²⁴ Družina Petazzi si je v tem času lastila tudi utrjeno grajsko stavbo v Sežani na vrhu kopaste vzpetine Tabor.²⁵ Sicer je Kras med 16. in 18. stoletjem (med njegovim jugovzhodnim koncem in prehodom v Brkine je ležalo gospostvo Švarcenek) s politično-upravnega vidika delno pripadal Goriški grofiji, delno pa vojvodini Kranjski. Na zahodu je segal proti Furlaniji, na jugu pa proti Istri in mejil na Beneško republiko.²⁶ Območje švarceneške gosposčine, eno bolj razdrobljenih zemljiških gospostev,²⁷ je obsegalo ozemlje današnjih občin Sežane, Naklega, Rodika, Lokev in Štorij.²⁸ Zaradi obmejnosti je bilo v gospodarskem, prometnem in strateškem pogledu pomembno kot prehodno ozemlje poti na morje, zato so na njem postavljali mitnice. Pomembne mitnice na tem območju so bile Lokev, Kačiče in Rupa.²⁹ V vicedomskem arhivu za Kranjsko lahko v letih 1580–1665 najdemo več spisov o sporu zaradi najema mitnice v Kačičah.³⁰ Pobirali so namreč tudi sejmsko mitnino, in ko v Kačičah ni bilo več mitnice, je mitnina ob kačiškem sejmu kot posebna »regalija«³¹ pripadala posestvu Švarcenek, čeprav so jo želeli pobirati tudi mitničarji v Lokvi. Mitnica v Lokvi, ki jo je deželni knez dajal v zakup in dobival od nje redne dohodke, je namreč svoje obveznosti do upravne knežje posesti poravnala z zamudo in je bila v dolgovih. Leta 1587 naj bi mitnico v Lokvi dobili v zakup Petazziji, računi bi morali biti urejeni in dolgovi poravnani. Vendar že ohranjeno pismo s 3. aprila 1588,³¹ v katerem Peter Bonomo in Ivan Ustja (takratna mitničarja mitnice v Lokvi) vicedomu Nikolaju Bonomu sporočata, da sta pripravila dokumente za tožbo proti Petazziju, ki naj bi jima kot mitničarjema v Lokvi dolgoval kačiške sejmske dohodke, kaže, da ni bilo tako. Še preden se je spor s Petazziji zaključil, je tržaški mitninski prejemnik prodal Ustjevo hišo in solino ter izplačal dolg. Po letu 1595 pa si mitnico res lastijo Petazziji.

Ivanov sin Benvenut VI. je leta 1622 od cesarja Ferdinanda II. odkupil gosposčine Švarcenek,³² Novi

¹⁵ Frank, *Standeserhebungen*, 4. Band, str. 59.

¹⁶ ADT, *Genealogie delle Tredici Casade Trieste* di Luigi de Jenner.

¹⁷ AST, Sghedoni, *Le Tredici Casate di Trieste*, str. 98.

¹⁸ Prav tam.

¹⁹ ADT, *Genealogie delle Tredici Casade Trieste* di Luigi de Jenner.

²⁰ ŽAL, Šček, *Lokavske starine I*.

²¹ Rutar, *Završniška gosposčina*, str. 222; Potokar, *Kačice*, str. 88.

²² ARS, AS 730, fasc. 119.

²³ ADT, *Genealogie delle Tredici Casade Trieste* di Luigi de Jenner.

²⁴ Ime Završnik Simon Rutar povzema po dekanu Matiji Sili in pravi, da naj bi bilo Schwarzenegg le za nemški jezik prirojeno ime Završnik. Ime povezuje z bližnjo vasjo Zavrhek, ki leži ob trgovski poti iz Kačič čez Javornik v Lož (Rutar, *Završniška gosposčina*, str. 217). S tem pa se ne strinja Milko Kos, saj beseda Schwarcznek pomeni Črno brdo; tako bi se lahko tamkajšnji hrib imenoval zaradi temnega borovega gozda, še preden je bil nanj postavljen fevdalni sedež, pa tudi že opis meja švarceneške posesti v slovenščini iz leta 1711 govori o »schwarzeneski richti«³¹ (Kos, *Srednjeveški urbarji za Slovenijo*, str. 39–40).

²⁵ Sapač, *Grajske stavbe v zahodni Sloveniji*, str. 193.

²⁶ Panjek, *Fevdalna renta*, str. 2.

²⁷ Vilfan, *Zemljiška gospostva*, str. 200.

²⁸ Skrinjar, *Sežana*, str. 35.

²⁹ Potokar, *Kačice*, str. 88.

³⁰ ARS, AS 1, šk. 126, lit. C V Kačiška mitnina; 136, Lit H III/11; 150, Lit S/VI, 151, Lit. T II/2.

³¹ ARS, AS 1, šk. 136 I/77, Lit H/III/14 (Hülben/Lokev).

³² Potokar, *Kačice*, str. 89.

grad in Socerb.³³ V Socerbu Petazziji verjetno niso nikoli bivali, je pa Benvenut VI. v začetku 17. stoletja v njem na lastne stroške namestil vojaško posadko.³⁴ To se je izkazalo kot uspešno, saj gradu Benečani med drugo (notranje)avstrijsko-beneško vojno (1615–1617) niso mogli zavzeti. Cesar je Benvenutu VI. leta 1622 podelil baronski naslov (von Petazzi, Freiherr von Schwarzenegg, Castelnuovo und S. Servolo), deset let pozneje (1632) pa še grofovskega (Petazzi Graf zu Castello Nuovo und San Servolo).³⁵ Leta 1630 je Benvenut VI. postal cesarski glavar v Trstu.³⁶ Dobil je zastavne pravice za koriščenje gozdov na območju jame Vilenica, postal pa je tudi lastnik same jame.³⁷

V jami Vilenica naj bi Petazziji prirejali plesne zabave.³⁸ Ob praznikih je bil sto metrov od vhoda v jamo urejen prostor za orkester in ples, celoten kapniški rov pa je bil razsvetljen z baklami in svečami.³⁹ Na zabave Petazzijeve družine naj bi prihajali številni obiskovalci in Petazzi je od njih gotovo dobival de-

narne prispevke – to bi lahko bil začetek pobiranja vstopnine za obisk jame. Mogoče je hotel Benvenut VI. prevzeti stroške za novo cerkev in kaplana. Kmalu si je namreč dohodke od vstopnine začel deliti z lokavsko cerkvijo, kar jamo uvršča med najstarejše za obiskovalce urejene jame v Sloveniji.⁴⁰ Cerkveni denar naj bi bil porabljen za stalne maše za namen »večje varnosti«⁴¹ ljudi v jami.⁴¹

Tržaški glavar in švarceneški grof Benvenut VI. Petazzi je natančneje uredil tudi meje med svojim in tržaškim ozemljem ter postavil mejnike.⁴² Ob cesti proti Bazovici se je do danes ohranil mejni kamen, visok 2 metra, z grbom in napisom: CONFINIA URBIS TERGESTE CASTRI AC SWARZENEGG LOCIS IN LAUDO ANNI MDCXXXII SIGNATIS. DECRETO MARIAE THERESIAE ROM. IMP. HUN. BOH. REGINAE CONFIRMATA UTRISQUE DITIONIS AE RE REPOSITA DIE V. MAY ANNO MDCCLII.⁴³ Manjša mejna kamna najdemo tudi na pobočju hriba Kokoš

Mejni kamen na pobočju hriba Kokoš z grbom grofov Petazzi (foto: Meta Turk).

³³ Rutar, *Završniška gosposčina*, str. 222; Sapač, *Grajske stavbe v osrednji Sloveniji – III*, str. 173; ARS, AS 730, fasc. 139.

³⁴ Čeč, Darovec, *Značenje*, str. 229; Sapač, *Grajske stavbe v zahodni Sloveniji*, str. 228.

³⁵ Frank, *Standeserhebungen*, 4. Band, str. 59.

³⁶ Rutar, *Završniška gosposčina*, str. 222.

³⁷ Puc, *Vilenica*, str. 20.

³⁸ Prav tam.

³⁹ Prav tam.

⁴⁰ Shaw, *Slovene Caves & Karst*, str. 155.

⁴¹ Puc, *Vilenica*, str. 20.

⁴² Prav tam.

⁴³ Mejnik tržaškega mesta in švarceneške graščine s kraji, soglasno označenimi leta 1632. Potrjeno z odločbo Marije Terezije, rimske cesarice, ogrske in češke kraljice, in ponovno postavljeno z denarjem pokrajine dne 5. maja leta 1751 (gl. Puc, *Vilenica*, str. 20; Potokar, *Kačice na Krasu*, str. 94; ŽAL, Šček, *Lokavske starine II*).

Grb grofov Petazzi
(ARS, AS 1071, Zbirka grbov, št. 141).⁴⁴

(na slovensko-italijanski meji na Krasu). Med seboj so si kamni sicer različni, na vseh pa sta vklesana tržaški grb s helebardo in grb Petazzijev.

Družina Petazzi je v Sežani konec 16. stoletja ali v prvi tretjini 17. stoletja zgradila nov dvorec kot nadomestilo za opuščeni srednjeveški grad na vzpetini nad naseljem. Dvorec so zgradili na samem, zahodno od majhnega vaškega naselja Sežana, in ga poimenovali Stari grad.⁴⁵ V lasti rodbine Petazzi je ostal vse do leta 1817.⁴⁶

Benvenut VI. Petazzi se je poročil dvakrat – prvič s Tadejo Thurn, s katero je imel osem otrok,⁴⁷ in sicer hčere Ivano Marijo, Katarino Lucijo, Torriano Franciško, Margarito in Sigismondo, ter sinove Ivana II., ki je umrl kot cesarski častnik pri Leipzigu, Janeza Ulrika⁴⁸ in Nikolaja. Drugi zakon je sklenil s svojo nečakinjo Heleno Argento, hčerko Germanika Argenta in Benvenute Petazzi.⁴⁹ Poroko je menda dovolil sam papež.⁵⁰ Iz tega zakona izhajajo Ferdinand

Maksimilijan, Benvenut VII., Germanik, Rozalija, Melhiada, Suzana, Ferdinand Martin in Tadeja Benvenuta.⁵¹

Nikolaj Petazzi, sin Benvenuta VI., cesarsko-kraljevi komornik, je leta 1649 postal deželni poverjenik, deset let pozneje je podedoval glavarstvo v Trstu,⁵² leta 1664 pa je bil izvoljen za deželnega glavarja v Gorici, a službe ni nikoli opravljal, ker je prej umrl.⁵³ Oktobra 1660 je v Trstu skupaj z meščani slovesno sprejel cesarja Leopolda I. in mu izročil ključne mestnih vrat.⁵⁴ 15. marca 1646 se je poročil z Beatriko pl. Dornberg.⁵⁵ Imela sta deset otrok, ime enega od njih sicer ni znano, ostali pa so: Ivan Anton, Terezija, Adelmo,⁵⁶ Ana Katarina, Ivan Ferdinand,⁵⁷ Leopold, Peter, Pavla in Margarita.⁵⁸ Nikolaj Petazzi je umrl 26. decembra 1664, njegov nagrobnik je vzdian v desni krak ladje cerkve Santa Maria Maggiore v Trstu.

Nikolajev vejo Petazzijev je nadaljeval sin Ivan Ferdinand. V njegovem prvem zakonu z Ano Margareto Raunach so se rodili Marija, Magdalena Katarina, Nikolaj, Marijana, Jakob Anton, Leopold, Ivan Jožef, Marija Terezija, Alojz, Ana Eleonora, Felicita in Franc.⁵⁹ Žena Ana Margareta je 27. marca 1697 umrla »zaradi trebušnih krčev«, pokopali so jo dva dni zatem v Trstu.⁶⁰ Ivan Ferdinand se je nato 22. marca 1699 poročil z Uršulo Orzon.⁶¹ Z njo je imel še hčer Julijo Johano in dva sinova, Antona Alojza in Ivana Petra Hanibala.⁶²

Tudi sin Benvenuta VI. Benvenut VII. se je poročil dvakrat, prvič leta 1670 z Evfemijo Coronini⁶³ in drugič z Maksimilijano Franciško Attens.⁶⁴ Z drugo ženo je imel enajst otrok, od katerih jih je osem umrlo v otroštvu, trije, ki so odrasli – Julij,⁶⁵ Uršula Suzana in Leopold –, pa niso imeli otrok.⁶⁶ Benvenut

⁴⁴ Kvadriran ščit s srčnim ščitom: 1. in 4. v zlatem polju črn, v desno obrnjen orel z razprtimi krili in z zlato krono; 2. in 3. v rdečem polju sedem srebrnih kovancev v obliki črke U. V modrem srčnem ščitu šestokraka zlata zvezda. Nad ščitom trije kronani turnirski šlemi s črno-zlatim in rdeče-srebrnim pregrinjalom. Na desni kroni stoji enak črni orel kakor v ščitu, iz srednje krone se stegujeta desna in leva roka v oklepu, ki sta v komolcu upognjeni, na levi kroni stoji enaka zvezda kakor v srčnem ščitu.

⁴⁵ Sapač, *Grajske stavbe v zahodni Sloveniji*, str. 196.

⁴⁶ Prav tam, str. 198.

⁴⁷ AST, Sghedoni, *Le Tredici Casate*, str. 99.

⁴⁸ Preinfalk, *Plemiške rodbine*, str. 171.

⁴⁹ Witting, *Beiträge*, str. 136.

⁵⁰ AST, Sghedoni, *Le Tredici Casate*, str. 99.

⁵¹ ADT, *Genealogie delle Tredici Casade Trieste* di Luigi de Jenner.

⁵² Puc, *Vilenica*, str. 22; Rutar, *Završniška gosposčina*, str. 222.

⁵³ Rutar, *Završniška gosposčina*, str. 222.

⁵⁴ Puc, *Vilenica*, str. 22. Podelitev ključev mestnih vrat cesarju Leopoldu I. je bila del protokola pri cesarjevih dvornih potovanjih. Glavni namen njegovega potovanja je bil namreč sprejetje dednega poklona. Gre za svečane dogodke, polne simbolnih dejanj ob nastopu vlade novega deželnega kneza (Miller, *Die Hofreisen*, str. 84; Štih, *Obisk*, str. 19).

⁵⁵ Schiviz von Schivizhoffen, *Krain*, str. 302.

⁵⁶ ADT, *Genealogie delle Tredici Casade Trieste* di Luigi de Jenner.

⁵⁷ Rutar, *Završniška gosposčina*, str. 222.

⁵⁸ ADT, *Genealogie delle Tredici Casade Trieste* di Luigi de Jenner.

⁵⁹ Prav tam.

⁶⁰ ŽAL, Šček, *Lokavske starine* I.

⁶¹ Schiviz von Schivizhoffen, *Görz un Gradisca*, str. 307.

⁶² ADT, *Genealogie delle Tredici Casade Trieste* di Luigi de Jenner; Schiviz von Schivizhoffen, *Görz un Gradisca*, str. 95–96.

⁶³ ARS, AS 730, fasc. 119.

⁶⁴ Witting, *Beiträge*, str. 138; ADT, *Genealogie delle Tredici Casade Trieste* di Luigi de Jenner.

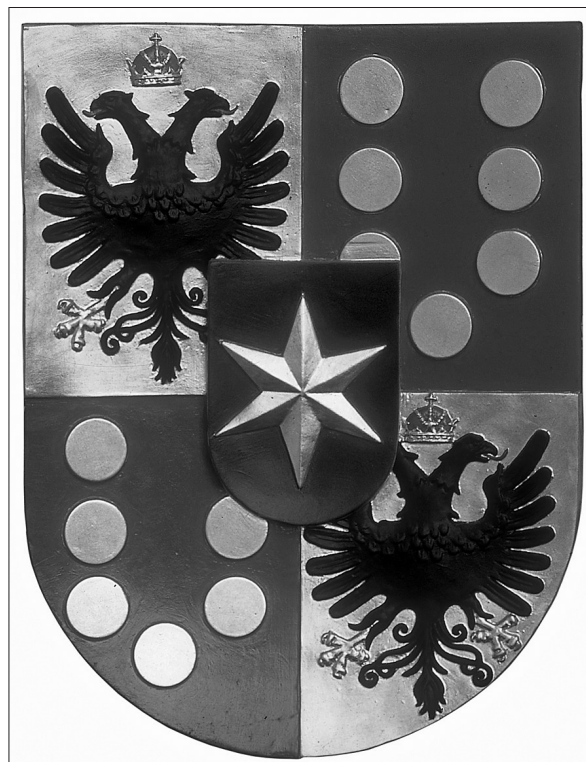
⁶⁵ Poročen z Izabelo, hčerjo Dominika Reisinga (Stopar, *Grajske stavbe v vzhodni Sloveniji*, str. 131).

⁶⁶ AST, Sghedoni, *Le Tredici Casate*, str. 100.

VII. je bil komornik cesarja Leopolda I., hkrati pa tudi najbolj zloglasni član družine. Kronisti navajajo njegovo prijateljstvo z grofom Thurnom in incident z Janezom Karlom Argentom. Ta naj bi se z nekaj somišljeniki, ki so bili siti Petazzijevih in Thurnovih ekscesov, obrnil na sodišče. Petazzi in Thurn sta se odločila, da se Argentu maščujeta, in sta konec septembra 1683 na njegovo posest poslala tri barke s tridesetimi razbojniki in 150 služabniki, da ga ubijejo. Vendar ti Argenta niso našli, saj se je prav tistega dne s sinom odpravil v Trst. Razočarani so razbojniki pobrali ves pridelek grozdja na posestvu, prestrašili okoliške prebivalce (ki so se jih bali kot same demone) in odšli.⁶⁷

Dedič Benvenuta VII. je bil sin iz prvega zakona Adelmo Anton. Ta je imel z ženo Ano Marijo Schrattenbach⁶⁸ hčere Marijo Terezijo,⁶⁹ Kajetano in Jožefo Benigno⁷⁰ ter šest sinov: Benvenuta VIII.,⁷¹ Leopolda Jožefa Hanibala,⁷² Antona,⁷³ Karla,⁷⁴ Kajetana⁷⁵ in Germanika.⁷⁶ Med sinovi je bil najbolj znan Leopold Jožef Hanibal, ki se je odločil za cerkveno kariero. Njegova študijska pot ni poznana. Decembra 1730 ga je cesar Karel VI. imenoval za stolnega kanonika in dekana stolnega kapitlja v Ljubljani, 18. aprila 1734 pa še za gorenjskega arhidiakona. Po smrti ljubljanskega škofa, grofa Ernesta Amadeja Attemsja, ga je Marija Terezija imenovala za tržaškega škofa. Tam je 12. oktobra 1752 v škofovskem dvorcu poročil svojo nečakinjo Ano Terezo, hčer Benvenuta VIII. Leta 1760 je bil imenovan še za ljubljanskega škofa, papež Klemen VIII. je njegovo premestitev odobril 15. decembra 1760. Petazzi se je tako po dvajsetih letih, odkar je bil v Ljubljani imenovan za stolnega kanonika in dekana stolnega kapitlja, vrnil v škofijo, ki jo je že dobro poznal. Iz njegovega protokola je razvidno, da se je novih obveznosti lotil z veliko vnemo, vendar ni imel več tiste energije, ki jo je imel kot ljubljanski stolni dekan. Ovirali so ga bolezen in težave, ki jih je prinašala avstrijsko-pruska vojna. V času škofovanja v Ljubljani je imel dve sinodi v Ljubljani in eno v Gornjem Gradu. Naklonjen je bil redovnikom, ki so pri njem uživali vso podporo. Sredi šestdesetih let 18. stoletja se je Petazzijevo zdravstveno stanje poslabšalo in leta 1768 je tako zbolel, da so mu podelili zakramente za umirajoče. Razmer v škofiji ni več obvladal, očitali so mu, da je popolnoma zaprt za nova spoznanja na področju pastoralne dejavnosti. Na prigovarjanje brata Benvenuta je aprila

*Grb škofa Leopolda Jožefa Hanibala Petazzija
(Dolinar, Ljubljanski škofje, str. 201).*

1769 vladarico Marijo Terezijo zaprosil za pomožnega škofa. Marija Terezija se je odločila za Karla Janeza Herbersteina, ki je tako po pooblastilu dunajskega dvora v zelo kratkem času prevzel vse pobude v svoje roke. Bolehni Petazzi se je zagrenjen zaprl vase. Umril je 28. novembra 1772, naslednji dan pa so ga pokopali v ljubljanski stolnici.⁷⁷

Brat Leopolda Jožefa Hanibala Benvenut VIII. se je zelo mlad odločil za vojaško kariero in služil cesarju Karlu VI. Postopoma je napredoval in leta 1734 postal podpolkovnik. Leta 1770 je baje postal celo ožji svetovalec cesarice Marije Terezije.⁷⁸ Poročil se je trikrat – najprej z Maksimilijano Heussenstamm,⁷⁹ nato z Marijo grofco Clary-Aldringen, po njeni smrti pa 14. julija 1761 še z Eleonoro Luzan.⁸⁰ Iz prvega zakona so bili trije otroci, in sicer Ana Terezija, Marija Ana in Adelmo, ki je nadaljeval rod. Drugi zakon je bil brez otrok, v tretjem pa se je rodila hči Leopoldina.

Iz zgodovine gospostva Švarcenek pod Petazziji se je po zaslugi kronistov ohranilo še nekaj zanimivih drobcev. Sredi 17. stoletja so ga oplenile čete grofa Karla Thurna, leta 1700 pa je grad prizadel požar. Čez trinajst let (1713) je na zemljiškem gospostvu

⁶⁷ Prav tam.

⁶⁸ ARS, AS 730, fasc. 119.

⁶⁹ ARS, AS 730, fasc. 119; Smole, *Graščine*, str. 370.

⁷⁰ Witting, *Beiträge*, str. 138.

⁷¹ ARS, AS 730, fasc. 119; Schiviz von Schivizhoffen, *Krain*, str. 39.

⁷² Dolinar, *Ljubljanski škofje*, str. 203.

⁷³ Witting, *Beiträge*, str. 139.

⁷⁴ Prav tam.

⁷⁵ Schiviz von Schivizhoffen, *Krain*, str. 44.

⁷⁶ Prav tam, str. 53.

⁷⁷ Dolinar, *Ljubljanski škofje*, str. 203–210.

⁷⁸ AST, Sghedoni, *Le Tredici Casate*, str. 103.

⁷⁹ ARS, AS 730, fasc. 119.

⁸⁰ Schiviz von Schivizhoffen, *Görz un Gradisca*, str. 312; Witting, *Beiträge*, str. 139.

izbruhnil upor, znan kot tolminski punt.⁸¹ Uporniki so 11. maja 1713 vdrli tudi v grajsko poslopje.⁸² Medtem je grof Ferdinand Petazzi s sinom Nikolajem pobegnul v Trst,⁸³ kjer je imela rodbina na griču Montebello večjo vilo.⁸⁴

Na splošno so Petazziji v ljudskem spominu ostali predvsem zaradi krutega odnosa do podložnih kmetov.⁸⁵ Poleg upora kmetov iz leta 1713 se je ohranil tudi zapis iz leta 1740, da je grof Petazzi svojim podložnikom v Barki ukazal, naj mu pripeljejo 600 kolov za vinograd Sabotnjak pri Socerbu. Kmetje tega niso hoteli storiti in grof jim je zarubil živino. Šele čez tri dni, ko so mu kmetje zagrozili z uporom in se nanj že začeli pripravljati, jim je živino vrnil, zase pa obdržal tri najlepše vole. Zaradi biričevih udarcev naj bi poginila krava. Ko se je kmet zaradi tega pritožil, ga je birič zgrabil za lase in treščil ob tla. Kmet je zbežal, birič pa je za njim metal kamenje. Kmetje so se zaradi tega dogodka pritožili na deželno sodnijo v Gorico, vendar neuspešno.⁸⁶

V 18. stoletju so se grofje Petazziji na odročnem in neudobnem gradu Švarcenek zadrževali le še občasno. Njihova glavna rezidenca je bil novi dvorec v Sežani.⁸⁷ Švarceneško gospostvo so vsako leto natančno obhodili in preverili meje na shodih v Povirju, Rodiku in Brezovici. 28. maja 1711 so npr. meje popisali v listini Alojza Petazzija.⁸⁸ Listina je bila zapisana v slovenskem jeziku:

»Nar poprei je tabar St. Coziana, catri leschi uti Richti do Mosta na verchi, na reko pod Naclu, Scoffe, Tupelzhe, Strainoch. Se oberne na Barske snosetti, inu pride na potock imenuvan Padesh. Kir se dva potocha snidejo po starim imenuvano pod Woistervizo, na kau inu na Cirku svettiga Sozierba. Od Cierkue St. Sozierba gre na Schelesnickovo Hischo catiera je u Schwarzeneschi Richti; od tem gre po grofovih Snosettih na Krisne dreve, od tam gre na greiske Snositti, inu na sdu po potochi na ravnost na Straustudenz, od tam pa gre na potoch Schlopp inu se poverne na grofove snosetti inu passá na Morain potok, kir se confiná ta Schwarzenesha inu Novograiska Richta. Od tam gre na Vassio Slop, od tam passá Confin na Rodich inu Kerslag po Vassio Slob, inu naraunost na Cosinski Pil. Od pilla Cosinskiga gre po Zeisti skusi Cosinske Grunte gor po sredi hriba verch Polania, nad Verpolle, kir confina Sosserbzka Richta, inu gre blisek Studenza Schusiz imenuvan, inu naprei po robu na ta Velichi Hrib Monte Cakus alli tusti verch

imenuvan, kir sazne Tersaska Richta. Od Monte Cakus gre dol na te resane kamne, postaulene med Schwarzzenesko ino Tersasko richto po glibinghi (po starim pa je schlu na Gropado), inu pride bliso Orlica, kir so tudi postauleni confini, kir sazne Duinska richta inu so postauleni Kamnj, slast pa na Hrib imenuvan Termunz, do verch Hriba imenuvan Holz. Tam koplí Duinski confin in sazne confin med Schwarzzenesko inu Riffienbersko Richto, inu gre na Gradno berdo na Cau, che je med Casle (n. Koslach) inu Dobraule. Inu gre na Rassho cir pridejo tri Richre skonfini uKub, tu je Schwazzenescha, Richenberscha inu Snoseska. Tam gre po Rasi confin na verch Silievez, od tam pak na Zebulouzo ino na Skriu in compli na Scozianska urata kir se je sazbello.

Ostrsnoberdo leschi sesh sojemi confinami v Schwarzzeneski Rihti in confina na jutergne sonze sesh reko na potoche che pridejo od Sichorske uode inu gre naprei pod Soborjam, Borst che je tam je pod Schwarzzenescho Richto. Woda Recha je pu od te Richta inu Lou od Rieb... Pit kadai che boste telli.

Schwarzenegg li 28 Maggio 1711.

Luigi Co: Pettazi m/p"«

Opis meja je sestavljen v slovenskem jeziku, značilnem za tedanji čas. Listino je Petazzi napisal lastnoročno, vendar pri zapisu ni bil dosleden, saj je iste besede zapisal enkrat tako, drugič drugače.⁸⁹

V opisu meja je omenjen tudi studenec (Zdravi studenec), »Straustudenz«, ki teče pod gradom. O njem je poznana naslednja anekdota: stari grof Petazzi je zbolel in se preselil v Sežano, kjer je imel Stari grad. Tja so mu morali vsak dan prinesiti »barigelco« (posodico) vode iz studenca, ki izvira nad vasjo Potok pod Podgradom. Kmet, ki mu je v okviru tlake nosil vodo, se je tega kmalu naveličal in je nekega dne bariigelco napolnil v nekem kalu pri Povirju. Grof je seveda takoj ugotovil, da je voda motna in slaba, kmet pa se je izgovoril, da se je ob nevihti nekaj podrlo na studenec in se je voda skalila. Grof mu je verjel, kmetu ni bilo treba več nositi vode in tako se je rešil tlake.⁹⁰

Benvenut VIII. Petazzi naj bi v Gorici 9. maja 1789 napisal oporoko, v kateri za glavnega dediča imenuje Adelma Petazzija,⁹¹ vendar to ne bo držalo, saj je Benvenut Petazzi umrl leta 1784, natančneje, 25. decembra 1784.⁹² Res pa je posestvo in jamo Vilenica nato prevzel grof Adelmo, zadnji iz rodbine Petazzi.⁹³ Skupaj z njim naj bi si jamo v letih 1790 in 1791 med obiskom Trsta ogledal tudi cesar Leopold II.⁹⁴ Leta 1809 so vhod v jamo obzidali in zaprli z vrati, grof pa je vse dohodke od vstopnine prepustil lokavski župni-

⁸¹ Sapač, *Grajske stavbe v osrednji Sloveniji*, str. 173.

⁸² Prav tam.

⁸³ Marušič, *Veliki*, str. 24.

⁸⁴ Sapač, *Grajske stavbe v zahodni Sloveniji*, str. 198.

⁸⁵ Jakič, *Vsi slovenski gradovi*, str. 340.

⁸⁶ Rutar, *Završniška gosposčina*, str. 226.

⁸⁷ Prav tam.

⁸⁸ To listino je prepisal dekan Matija Sila, natisnil pa Simon Rutar (*Završniška gosposčina*, str. 226–228). V literaturi se Luigija Petazzija običajno sloveni z Ludvikom. Vendar tega imena med Petazziji ni bilo. Po vsej verjetnosti gre za Alojza, sina Ivana Ferdinanda.

⁸⁹ Skrinjar, *Sežana*, str. 36.

⁹⁰ Žiberna, *Divjaški prag*, str. 48.

⁹¹ Rutar, *Završniška gosposčina*, str. 223–224.

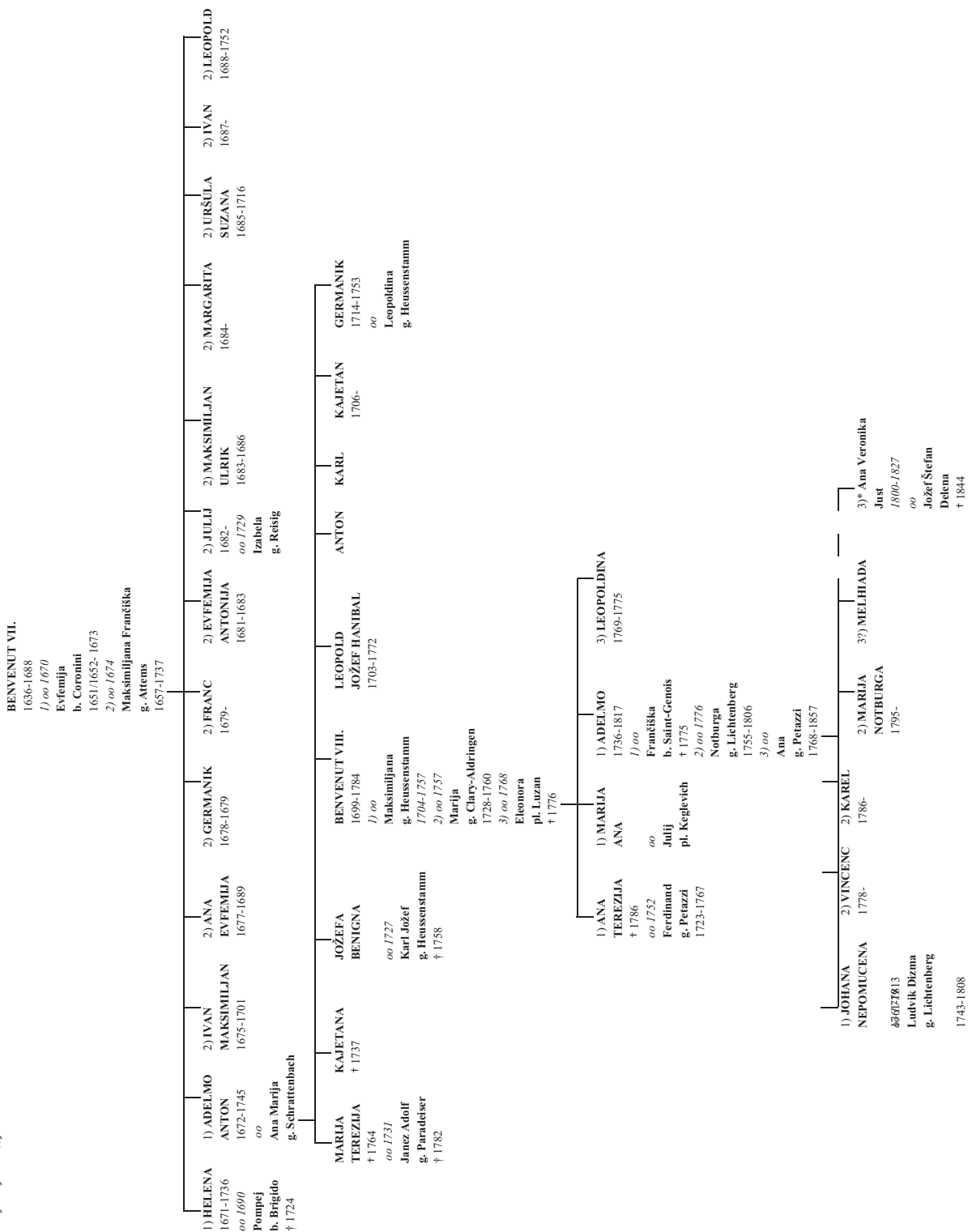
⁹² ARS, AS 730, fasc. 119.

⁹³ O lastnikih gospostva Švarcenek tudi v članku Dragice Čev v tej številki *Kronike*.

⁹⁴ Več o jami Vilenica v članku Petre Kavrečič v tej številki *Kronike*.

Mlažša veja Petazzijev s Švarzeneka

Nekdanji dvorec Petazzijev v Sežani (foto: Meta Turk).

ji. O tem je dolgo pričal vklesan napis nad vhodom s kronogramom: E LIBERALITATE COMITIS A PETAZZI ECCLESIA CORNIALENSIS ACCEPTIT (Po dovoljenju Petazzijev je sprejela lokavska cerkev – 1809). Jama je bila torej po naročilu Adelma Petazzija zaprta, zanjo pa je skrbela kaplanija. Imela je 59 dolžnikov, med njimi tudi grofa Adelma; ta torej ni plačeval dohodkov od jame.⁹⁵ To je bilo povezano s takratnimi dolgovi in tedanja politiko. Leta 1809 so namreč Francozi tretjič zasedli Trst in 2000 tržaških brambovcev poslali na Francosko, med njimi tudi Adelma Petazzija, ki je bil nadporočnik v brambovski vojski. 14. oktobra 1809 so bile ustanovljene Ilirske province in leta 1811 so francoske oblasti v njih izvedle upravne spremembe, opravljeno je bilo tudi štetje prebivalstva.⁹⁶ Lokev je prišla pod sežansko občino, ta pa pod kanton Tomaj pod Goriškim distriktom. 8. oktobra 1813 so se morali Francozi umakniti iz Trsta in Avstriji so bila vrnjena odzeta ozemlja.⁹⁷

Adelmova prva žena Frančiška Saint-Genois mu je rodila samo hčer, Johano Nepomuceno. V drugo se je poročil marca 1776 z Notburgo Lichtenberg. Rodili so se jima trije otroci: Vincenc, Karel in Marija Notburga, o katerih ni veliko podatkov. Njegova tretja soproga je bila Ana Petazzi, rojena 1768. Imela je hčer Ano Veroniko, ki je bila Adelmova rejenka.

Luigi de Jenner kot hčer Adelma in Ane navaja še Melhiado, vendar ni o njej ohranjenih nobenih podatkov.⁹⁸

Konec 18. stoletja Petazziji grad Švarcenek dokončno opustijo.⁹⁹ Jamo je spet začela upravljati lokavska župnija. Po letu 1800 je gosposčino iz Sežane upravljal Jožef Štefan Delena, ki se je poročil s Petazzijevo rejenko Ano Veroniko, rojeno Just, in bil nekaj časa tudi lastnik gradu Rajhenburg.¹⁰⁰ Ta poroka je še dolgo ostala v spominu ljudi.¹⁰¹ Leta 1817 je v Sežani umrl Adelmo Petazzi, zadnji član švarcenaške veje rodbine Petazzi, pokopan je v družinski grobnici sredi župnijske cerkve v Sežani. Z njegovo smrtjo se švarcenaška veja družine konča. Takrat naj bi bil tudi grad Švarcenek že popolnoma v razvalinah.¹⁰² Gosposčina je pripadla državi. Ta je leta 1820 gozdove, ki so bili že popolnoma izsekani, razprodala bližnjim vaškim občinam,¹⁰³ Lokvi, Povirju in Sežani.¹⁰⁴

H gradu Švarcenek je sicer spadala tudi kapela sv. Janeza Krstnika na vzpetini nad vasjo Podgrad, v ka-

⁹⁵ ŽAL, Šček, Lokavske starine I.

⁹⁶ Šumrada, Prebivalstvo, str. 52.

⁹⁷ Puc, *Vilenica*, str. 31.

⁹⁸ ADT, Genealogie delle Tredici Casade Trieste di Luigi de Jenner.

⁹⁹ Sapač, *Grajske stavbe v osrednji Sloveniji*, str. 175.

¹⁰⁰ Rutar, *Završniška gosposčina*, str. 224; Slana, *Lastniki Rajhenburga*, str. 536.

¹⁰¹ Prav tam.

¹⁰² Sapač, *Grajske stavbe v osrednji Sloveniji*, str. 177.

¹⁰³ Prav tam, str. 176.

¹⁰⁴ Potokar, *Kačiče na Krasu*, str. 90.

teri naj bi bila ohranjena družinska grobnica rodbine Petazzi z letnico 1628, vendar v njej po pripovedovanju domačinov počiva zadnji upravitelj gradu, Jožef Štefan Delena.¹⁰⁵

Zanimiv je podatek, da naj bi po smrti Adelma Petazzija dediči grajskega oskrbnika Jožefa Delene grajski arhiv prodali mesarjem in trgovcem v Sežani, ki so vanj zavijali jedi.¹⁰⁶ To bi lahko potrjevalo slab spomin, ki so ga imeli okoliški prebivalci na plemiško družino Petazzi.

VIRI IN LITERATURA

ARHIVSKI VIRI

ADT – Archivio diplomatico Trieste (Diplomatski arhiv Trst)
Genealogie delle Tredici Casade Trieste di Luigi de Jenner 1/1B1
Biografie Triestine di Luigi de Jenner 1/1B4

ARS – Arhiv Republike Slovenije
AS 1, Vicedomski urad za Kranjsko, šk. 126, 136, 150, 151.
AS 730, Gospostvo Dol, fasc. 119, 139.
AS 1070, Zbirka grbov, št. 141.

AST – Archivio di Stato di Trieste (Državni arhiv v Trstu)
Sghedoni, Sergio: *Le Tredici Casate di Trieste*. Trieste: Parnaso, 2000.

ŽAL – Župnijski arhiv Lokev
Virgil Šček: Lokavske starine I.
Virgil Šček: Lokavske starine II.

ČASOPISNI VIRI

Edinost, 1882.

LITERATURA IN OBJAVLJENI VIRI

Cova, Ugo: *La signoria di Schwarzenegg. Un feudo goriziano sul Carso alle porte di Trieste: (XIV–XIX secolo)*. Udine: Del Bianco, cop. 2009.
Čeč, Dragica in Darko Darovec: Značenje seoskih utvrda uz mletačko-habsburšku granico u ranom novom vijeku. *Povijesni prilozi* 37, 2009, str. 217–246.
Dolar, France M.: *Ljubljanski škofje*. Ljubljana: Družina, 2007.
Frank, Karl Friedrich von: *Standeserhebungen und Gnadenakte für das Deutsche Reich und die Öster-*

reichischen Erblande bis 1806. Senftenegg: Selbstverlag, 1967–1974.

Grafenauer, Bogo: *Zgodovina slovenskega naroda. Zv. 2. Doba zrele fevdalne družbe od uveljavljanja frankovskega fevdalnega reda do začetka kmečkih uporov*. Ljubljana: Kmečka knjiga, 1955.
Grafenauer, Bogo: *Zgodovina slovenskega naroda. Zv. 3. Doba prve krize fevdalne družbe na Slovenskem od začetka kmečkih uporov do viška protestantskega gibanja*. Ljubljana: Kmečka knjiga, 1956.
Jakič, Ivan: *Vsi slovenski gradovi: leksikon slovenske grajske zapuščine*. Ljubljana: DZS, 1997.
Kos, Milko: *Srednjeveški urbarji za Slovenijo. Zv. 3. Urbarji slovenskega Primorja. Del 2*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1954.
Marušič, Branko: *Veliki tolminski punt leta 1713*. Trst: Založništvo tržaškega tiska, 1973.
Miller, Rotraut: Die Hofreisen Kaiser Leopolds I. *Mitteilungen des Instituts für österreichische Geschichtsforschung*, Bd. 75, 1967, str. 67–103.
Monaco, Lino: *Atlante della storia. Trieste: tutto ebbe inizio 110 milioni di anni fa*. Colognola ai Colli: Demetra, 1998.
Panjek, Aleksander: Fevdalna renta in agrarno gospodarstvo na Krasu na podlagi cenitev gospostev (1615–1637). *Acta Histriae* 12, 2004, str. 1–72.
Potokar, Klelija: *Kačice na Krasu*. Kačice-Pared: samozaložba, 2005.
Preinfalk, Miha: *Plemiške rodbine na Slovenskem: 17. stoletje. Del 1, od Billichgrätzov do Zanettijev*. Ljubljana: Viharnik, 2014.
Puc, Matjaž: *Vilenica: zgodovina in opis kraške jame*. Sežana: Kulturni center Srečka Kosovela, 2000.
Rutar, Simon: Završniška gosposčina na Krasu. *Izvestja muzejskega društva za Kranjsko* 5, 1895, str. 217–226.
Sapač, Igor: *Grajske stavbe v osrednji Sloveniji. 3. Notranjska. Knj. 3, Porečje Reke z Brkini*. Ljubljana: Viharnik, 2007.
Sapač, Igor: *Grajske stavbe v zahodni Sloveniji. Knj. 5, Kras in Primorje*. Ljubljana: Viharnik, 2011.
Schiviz von Schivizhoffen, Ludwig: *Der Adel in den Matriken der Grafschaft Görz und Gradisca*. Görz, 1904.
Schiviz von Schivizhoffen, Ludwig: *Der Adel in den Matriken des Herzogtums Krain*. Görz, 1905.
Shaw, Trevor R.: *Slovene caves & Karst pictured 1545–1914*. Ljubljana: Založba ZRC, 2012.
Skrinjar, Pavel: *Sežana: sonce nad prestolnico krasa*. Logatec: Ad Pirum, zavod za intelektualne dejavnosti, 2006.
Skrinjar, Pavel: Sežanski Stari grad. *Kras* 116/117, 2012, str. 22–25.
Slana, Lidija: Lastniki Rajhenburga med 16. in 19. stoletjem (1570–1881). *Kronika* 61, 2013, str. 519–540.
Smole, Majda: *Graščine na nekdanjem Kranjskem*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1982.

¹⁰⁵ Sapač, *Grajske stavbe v osrednji Sloveniji*, str. 178.

¹⁰⁶ Rutar, Završniška gosposčina, str. 224; Ziberna, *Divjaški prag*, str. 44.

- Stopar, Ivan: *Grajske stavbe v vzhodni Sloveniji*. Ljubljana: Viharnik; Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 1993.
- Štih, Peter: Obisk cesarja Leopolda I. v Gorici leta 1660 in govor jezuita Martina Bavčerja. *Pater Martin Bavčer, ob štiristoletnici rojstva* (ur. Branko Marušič in Peter Štih). Ljubljana: Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU, 1995, str. 19–36.
- Šumrada, Janez: Prebivalstvo v slovenskih predelih Napoleonove Ilirije. *Zgodovinski časopis* 52, 1998, str. 51–72.
- Tamaro, Attilio: *Storia di Trieste*. Roma: A. Stock, 1924.
- Vilfan, Sergij: Zemljiška gospodstva. *Gospodarska in družbena zgodovina Slovencev. Zgodovina agrarnih panog 2. Družbena razmerja in gibanja*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1980.
- Witting, Johann Baptist: Beiträge zur Genealogie des krainischen Adels. *Jahrbuch der k. k. heraldischen Gesellschaft »Adler«*, 1894, str. 89–146; 1895, str. 162–264.
- Žiberna, Jožko: *Divaški prag*. Divača: Svet krajevne skupnosti, 1981.

S U M M A R Y

A few fragments from the history of the Petazzi family

The Petazzi family most likely originated from Istria and appeared in written sources from the 13th century onwards. The family was divided into several branches, of which only one will be presented in detail here—i.e. the so-called Švarcenek branch, named after the Švarcenek Castle (Podgrad pri Vre-mah). One of the most important representatives of this branch in the second half of the 16th century was Johann Petazzi, who became a member of the

Gorizian land estates and served as secretary to the chancellor and later as vice-chancellor to the archduke. At that time, the Petazzi family owned a fortified castle building in Sežana. Since the Švarcenek seigniory (encompassing the present-day municipalities of Sežana, Naklo, Rodik, Lokve, Štorje) was an important transitional territory on the way to the sea, the family set up toll-houses that provided the seigniory with considerable revenue. Johann's son Benvenuto VI definitively purchased from Emperor Ferdinand II the seigniories of Švarcenek, Novi grad (above the Podgrad–Cerovlje settlement) and Socerb (above the village of Socerb), as well as acquired the title of baron (1622) and then count (1632). In this way, Benvenuto VI secured a lien on forest-produce in the Vilenica area and became the owner of the cave itself, in which the Petazzi family would reportedly organise parties. In 1633, Benvenuto VI started to share the proceeds from the cave entrance fee with the church in Lokve, thus placing Vilenica ranked among the oldest for the visitors arranged the caves in Slovenia. Benvenuto's son Nikolas became the provincial board member and inherited the governorship in Trieste. In October 1660, he received Emperor Leopold I in Trieste and handed him the keys to the city gate. Another descendant of the Švarcenek branch, Leopold Josef Hannibal, was one of the most important representatives of the Petazzi family. He served as Bishop of Trieste in 1740–1760 and then as Bishop of Ljubljana in 1760–1772.

The Švarcenek Castle was looted by the troops of Count Karl Thurn in the mid-17th century and devastated by a fire in 1700. In 1713, at the seigniory broke out a peasant revolt. The rebels occupied the castle, while Count Ferdinand Petazzi escaped with his son to Trieste. After the revolt, the count—and the judicial authority—moved to Sežana. Adelmo was the last member of the Švarcenek branch of the Petazzi family. He died in 1817 in Sežana and is buried in the family tomb in the middle of the local parish church. After 1800, the seigniory was administered by Josef Delena from Sežana, who married Petazzi's foster daughter Ana Veronika Just.

Priloga: Rodovnik rodbine Petazzi s Švarceneka

BENVENUT V. (*Benvenuto*) (1523 – 29. VI. 1588), ∞ (19. II. 1542) **Katarina** (*Catarina*) **pl. Saurer**, hči Ivana (*Giovanni*) **pl. S.** in Ingranate **pl. Burlo**.

1a) **INGRANATA** (*Ingranata*), ∞ (Socerb, 15. IV. 1560) **Gabrijel** (*Gabriele*) **pl. Marenzi**.

2a) **IVAN** (*Ioannes*) (1569 – 17/18. I. 1607), ∞ (...) **Margarita** (*Margaretha*) **pl. Paradeiser**, hči Adama **pl. P.** in Katarine **pl. Grotta**.

1b) **MELHIADA KATARINA** (*Melchiada Cattarina*) (14. V. 1588 – ?)

2b) **KATARINA MARIJA** (*Cattarina Maria*) (18. VI. 1589 – 1661), ∞ (...) **Anton** (*Antonio*)

pl. Gastaldi, sin Nikolaja **pl. G.**

3b) **BENVENUTA** (*Benvenuta*) (24. VII. 1590 – 1633), ∞ (...) **Germanik** (*Germanico*) **pl. Argento** (7. III. 1583 – 29. III. 1650)

4b) **MARIJA** (*Maria Madallena*) (7. XII. 1591 – ?)

5b) **BENVENUT VI.** (*Benevenuto Baldassarre*) (26. IV. 1593 – V. 1643), od leta 1622 baron in od leta 1632 grof, glavar Trsta, I ∞ (...) **Tadeja** (*Thaddaea*) **grofica Thurn** (...), hči Sigismunda g. T. in Ursine grofice Thurn; II ∞ (...) **Helena** (*Elena*) **pl. Argento** (...), hči Germanika **pl. A.** in Benvenute **pl. Petazzi**.

Ex I.

1c) **IVANA MARIJA** (*Giovanna Maria*) (22. VIII. 1610 – ?)

2c) **KATARINA LUCIJA** (*Cattarina Lucia*) (12. XI. 1613 – ?)

3c) **IVAN II.** (*Giovanni Adelmo*) (30. VIII. 1615 – Leipzig, 2. XI. 1642), častnik.

4c) **NIKOLAJ** (*Nicolo Francesco*) (Trst, 27. IX. 1619 – Trst, 26. XII. 1664), c. kr. komornik, glavar v Trstu, ∞ (Gorica, 15. III. 1646) **Beatrika** (*Beatrix*) **baronica Dornberg** (1626 – Gorica, 2. III. 1691), hči N. b. D. in N. grofice Porcia.

1d) **IVAN ANTON** (*Giovanni Antonio*) († Trst, 28. IX. 1684 ((p) pri jezuitih))

2d) **TEREZIJA** (*Teresia*) (Gorica, 27. XII. 1648 – Gorica, 18. X. 1689), ∞ (1661) **Anton** (*Antonio*) **baron Marenzi** (Trst, 28. III. 1646 – Trst, 4. XI. 1668 ((p) Sv. Just))

3d) **ADELMO** (*Adelmo Francesco*) (Gorica, 14. IX. 1651 – Gorica, 16. IX. 1651)

4d) **ANA KATARINA** (*Anna Cattarina*) (Gorica, 1. IV. 1654 – ?), ∞ (22. XI. 1673) **Ivan Peter** (*Giovanni Pietro*) **grof Coronini** (15. IX. 1650 – 4. I. 1685).

5d) **IVAN FERDINAND** (*Giovanni Ferdinando*) (Gorica, 21. V. 1655 – Gorica, 10. VII. 1722), I ∞ (7. I. 1680) **Ana Margareta** (*Maria Anna Margarita*) **baronica Raunach** (1660 – Trst, 29. III. 1697 ((p) pri jezuitih)), hči Janeza Jakoba b. R. in Ane Magdalene baronice Wazenberg, II ∞ (Gorica, 22. III. 1699) **Uršula** (*Ursula*) **pl. Orzon** († 27. IX. 1716).

Ex I.

1e) **MARIJA** (*Maria Beatrice*) (Gorica, 19. XI. 1680 – ?)

2e) **MAGDALENA KATARINA** (*Madallena Cattarina*) (Gorica, 6. IV. 1682 – Trst, 22. I. 1683 ((p) pri jezuitih)).

3e) **NIKOLAJ** (*Nikolaus*) (1684 – Trst, 31. XI. 1720 ((p) pri jezuitih)), ∞ (18. VI. 1713)

Ana Polifema (*Anna Polifema*) **grofica Rabatta** (...)

4e) **MARIJANA** (*Marianna*) (Gorica, 4. I. 1685 – ?), ∞ (...) **Ivan Franc** (*Giovanni Francesco*) **grof Lanthieri** (...)

5e) **JAKOB ANTON** (*Jakob Anton*) (Gorica, 6. I. 1687 – Gorica, 27. III. 1745)

6e) **LEOPOLD** (*Giovanni Leopoldo*) (Gorica, 10. I. 1688 – ?)

7e) **IVAN JOŽEF** (*Giovanni Giuseppe*) (Trst, 10. VII. 1689 – ?)

8e) **MARIJA TEREZIJA** (*Maria Teresia*) (1690 – ?)

9e) **ALOJZ** (*Aloiso Antonio*) (Gorica, 8. V. 1692 – ?) dvojček sestre Ane Eleonore.

- 10e) **ANA ELEONORA** (*Anna Eleonora*) (Gorica, 8. V. 1692 –?), dvojčica brata Alojza.
 11e) **FELICITA** (*Felicita*) (2. VI. 1693 – 28. III. 1770)
 12e) **FRANC** (*Francesco*) (1695 – Gorica, 15. XI. 1698)

Ex II.

- 13e) **ANTON ALOJZ** (*Antonio Aloiso*) (Gorica, 15. VI. 1702 – Gorica, 30. VII. 1754), dvojček brata Ivana Petra, ∞ (13. IV. 1721) **Julijana** (*Juliana*) **baronica Terzi** (...)
 1f) **FERDINAND** (*Giovanni Ferdinand*) (Gorica, 2. VI. 1723 – Gorica, 30. I. 1767), ∞ (12. X. 1750) **Ana Terezija** (*Anna Theresia*) **grofica Petazzi** († I. 1786), dama reda zvezdnega križa, hči Benvenuta VIII. g. P. in (I.) Maksimilijane grofice Heussenstamm.
 1g) **BENVENUT IX.** (...)
 2f) **ANTON** (*Antonio Giuseppe*) (Gorica, 15. VIII. 1724 – ?)
 14e) **IVAN PETER** (*Giovanni Pietro Annibale*) (Gorica, 15. VI. 1702 – Trst, 28. VIII. 1732), dvojček brata Antona Alojza.
 15e) **JULIJA JOHANA** (*Giuliana Giovannina*) (Gorica, 9. VI. 1704 – ?)
 6d) **LEOPOLD** (*Giovanni Leopoldo*) (Trst, 9. IV. 1656 – 27. V. 1663 ((p) sv. Mučenik)).
 7d) **PETER** (*Pietro Paolo*) (Trst, 22. VIII. 1660 – Gorica, 24. X. 1725), dvojček sestre Pavle.
 8d) **PAVLA** (*Paola Marga*) (Trst, 22. VIII. 1660 – ?), dvojčica brata Petra.
 9d) **MARGARITA** (*Margarita Anna*) (Trst, 21. V. 1663 – ?)
 10d) N († 1. XI. 1651)
 5c) **TORRIANA FRANČIŠKA** (*Torriana Francesca*) (6. X. 1620 – ?)
 6c) **MARGARITA** (*Margarita*) (1622 – ?), ∞ (Trst, 24. XI. 1641) **Ferdinand** (*Ferdinando*) **baron della Bovere** (...).
 7c) **SIGISMONDA** (*Sigismonda*) (24. XI. 1624 – ?)
 8c) **JANEZ ULRIK** (*Johann Ulrich*) (1630 – 1651), ∞ (28. VI. 1650) **Ana Katarina** (*Anna Catharina*) **grofica Kobenzl** (...), hči Janeza Gašperja g. K. in Ane Katarine grofice Lanthieri.

Ex II.

- 9c) **FERDINAND MAKSIMILIJAN** (*Ferdinando Masimo*) (23. X. 1635 – ?)
 10c) **BENVENUT VII.** (*Benvenuto Johann*) (8. VII. 1636 – 17. XI. 1688 ((p) sv. Mučenik)), c. kr. komornik, I ∞ (13. II. 1670) **Evfemija** (*Euphemia*) **baronica Coronini** (Gorica, 26. XI. 1651/1652 – 22. VII. 1673), hči Petra Antona b. C. in Elizabete grofice Lanthieri, II ∞ (Gorica, 2/7. VIII. 1674) **Maksimiljana Franciška** (*Maximiliana Francisca*) **grofica Attems** (8. X. 1657 – 6. XII. 1737), hči Maksimiljana Franca g. A. in Ane Klare pl. Campana.

Ex I.

- 1d) **HELENA** (*Elena Marga Anna*) (1. VI. 1671 – 18. III. 1736), ∞ (22. I. 1690) **Pompej** (*Pompeo Lorenz*) **baron Brigido** († 3. VII. 1724).
 2d) **ADELMO ANTON** (*Adelmus Antonius*) (22. V. 1672 – Trst, 25. III. 1745), c. kr. komornik, glavar Reke, ∞ (...) **Ana Marija** (*Anna Maria*) **grofica Schrattenbach** (...), hči Feliksa g. Sch. in Marije g. Herberstein.
 1e) **MARIJA TEREZIJA** (*Maria Theresia*) († 1764), ∞ (Reka, 10. I. 1731) **Janez Adolf Hanibal** (*Johann Adolph Hannibal*) **grof Paradeiser** († 1782).
 2e) **KAJETANA** (*Maria Cajetana*) († 3. V. 1737)
 3e) **JOŽEFA BENIGNA** (*Josephina Benigna*) (...), ∞ (1727) **Karl Jožef** (*Karl Joseph*) **grof Heussenstamm** († 1758).
 4e) **BENVENUT VIII.** (*Benvenuto Sigismund Anton*) (17. I. 1699 – Poganice, 25. XII. 1784), lastnik gospostva Ribnik, c. kr. general, poveljnik slunjskega mejnega pehotnega polka št. 4 in varaždinskega mejnega polka Sv. Jurij št. 6, I ∞ (...) **Maksimiljana** (*Maria Maximiliana Sidonia Leopoldina*) **grofica Heussenstamm** (1704 – 9. V. 1757), hči Kristofa

Karla g. H. in Marije Ane Elizabete baronice Gilleis (24. IV. 1706 – Hrvaška, 15. III. 1757); II ∞ (Praga, 19. X. 1757) **Marija** (*Maria Walburgis*) **grofica Clary-Aldringen** (9. IV. 1728 – XI. 1760), hči Janeza Filipa g. C.-A. in Marije Ane grofice Liechtenstein; III ∞ (28. XII. 1768) **Eleonora** (*Dominica Eleonora*) **pl. Luzan** († 1776).

Ex I.

1f) **ANA TEREZIJA** (*Anna Theresia*) († I. 1786), dama reda zvezdnega križa, ∞ (12. X. 1752) **Ferdinand** (*Johann Ferdinand*) **grof Petazzi** (Gorica, 2. VI. 1723 – Gorica, 30. I. 1767), sin Antona Alojza g. P. in Julijane baronice Terzi.

2f) **MARIJA ANA** (*Maria Anna*), ∞ (...) **Julij** (*Julius*) **pl. Keglevich** (...)

3f) **ADELMO** (*Adelmus Anton Karl John*) (Novo mesto, 3. II. 1736 – Sežana, 13. IX. 1817), c. kr. komornik in podpolkovnik, I ∞ (...) **Frančiška** (*Francisca*) **baronica Saint-Genois** († 1775), hči Janeza Maksimiljana b. S.-G. in Marije Jožefe baronice Beeß; II ∞ (Tuštanj, 14. III. 1776) **Notburga** (*Maria Josefa Katharina Nothburga*) **grofica Lichtenberg** (Ljubljana, 14. III. 1755 – Gradec, 11. IV. 1806), hči Karla Gotfrida g. L. in Felicite baronice Neuhaus; III ∞ (...) **Ana** (*Anna*) **grofica Petazzi** (1768 – Gradec, 14. X. 1857).

Ex I.

1g) **JOHANA NEPOMUCENA** (*Johanna Nepomucena*) (1761 – Ljubljana, 10. I. 1813), ∞ (Ljubljana, 12. IV. 1779) **Ludvik Dizma** (*Ludwig Dismas Jodok Ignaz*) **grof Lichtenberg** (Ljubljana, 14. III. 1743 – Ljubljana, 15. V. 1808), sin Marka Ferdinanda g. L. s Koče vasi in Ortneka, in Marije Elizabete grofice Auersperg s Turjaka.

Ex II.

2g) **VINCENC** (*Maria Vinzenz Ferrerius Karl Magnus Franz Sales Joseph*) (28. VII. 1778 – ?)

3g) **KAREL** (*Maria Karl Borromäus*) (15. VIII. 1786 – ?)

4g) **MARIJA NOTBURGA** (*Maria Nothburga Aloisa Antonia Franziska*) (3. X. 1795 – ?)

Ex III.

5g?) **MELHIADA** (*Melchiade*) (...)

6g)* (rejenka) **Ana Veronika JUST** (1800 – 29. IV. 1827), ∞ (...) **Jožef Štefan Delena** († 1844)

Ex III.

4f) **LEOPOLDINA** (*Leopoldina*) (1769 – Poganice, 1775)

5e) **LEOPOLD JOŽEF HANIBAL** (*Leopold Joseph Hanibal*) (Dunaj, 18. VI. 1703 – Ljubljana, 28. XI. 1772 ((p) stolnica)), tržaški škof (1740 – 1760) in ljubljanski knezoškof (1760–1772).

6e) **ANTON** (*Anton*) (...), kanonik v Ljubljani.

7e) **KARL** (*Carlo Sigismundo*) (...), cerkveni uradnik v Ribnici.

8e) **KAJETAN** (*Kajetan Ferdinand Friedrich Michael*) ((k) Ljubljana, 7. III. 1706 – ?)

9e) **GERMANIK** (*Germanicus Sigismund Franz*) (4. I. 1714 – 1753), c. kr. polkovnik, ∞ (...) **Leopoldina** (*Leopoldina*) **grofica Heussenstamm** († 1764; vdova Janeza Leopolda grofa Schärffenberga), hči Krištofa Karla g. H. in Marije Ane Elizabete baronice Gilleis.

Ex II.

3d) **IVAN MAKSIMILJAN** (*Giovanni Massimiliano*) (5. VII. 1675 – 1701)

4d) **ANA EVFEMIJA** (*Anna Eufemia*) (2. II. 1677 – 23. XII. 1689 ((p) sv. Mučenik)).

5d) **GERMANIK** (*Germanico Domenico*) (10. V. 1678 – 24. IV. 1679 ((p) sv. Mučenik))

- 6d) **FRANC** (*Francesco Tomaso*) (25. IX. 1679 – ?)
- 7d) **EVFEMIJA ANTONIJA** (*Eufemia Antonia*) (4. V. 1681 – 15. IV. 1683)
- 8d) **JULIJ** (*Giulio Leopoldo Antonio*) (24. II. 1682 – ?), ∞ (1729?) **Izabela** (*Isabella*) **grofica Reisig** (...), hči Dominika g. R.
- 9d) **MAKSIMILJAN ULRİK** (*Massimiliano Odorico*) (26. VII. 1683 – 14. VIII. 1686)
- 10d) **MARGARITA** (*Margarita Melchiade*) (1684 – ?)
- 11d) **URŠULA SUZANA** (*Orsola Susanna*) (7. X. 1685 – Trst, 28. IX. 1716)
- 12d) **IVAN** (*Giovanni Giacomo*) (15. VIII. 1687 – ?)
- 13d) **LEOPOLD** (*Leopoldo*) (1688 – Trst, 29. VI. 1752)
- 11c) **GERMANIK** (*Germanico*) (1637 – 1667)
- 12c) **ROZALIJA** (*Rosalia Eulalia Cattarina*) (13. II. 1638 – 9. VIII. 1699), I ∞ (20. XII. 1656) Franc Albert (Franz Albert) **grof Herberstein** († 18. V. 1664); II ∞ (8. X. 1673) Girolamo (*Girolamo*) **Morasini** († 1689).
- 13c) **MELHIADA** (*Melchiada Susanna*) (12. V. 1639 – ?), I ∞ (15. XI. 1656) Ivan Krstnik (*Giovanni Battista*) **Loredano** († 1666); II ∞ (14. II. 1667) Ivan Franc (*Giovanni Francesco Bernardo* (?)) **baron Bolsetti de Bocenegg** (...)
- 14c) **SUZANA** (*Sussana*) (...), I ∞ (Trst, 1. VIII. 1658) Girolamo (?) **Bicca** (...), II ∞ (Trst, 12. VII. 1663) Bartolomeo (*Bartolomeo*) **Geno** (...)
- 15c) **FERDINAND MARTIN** (*Ferdinando Martino*) (19. IX. 1642 – ?)
- 16c) **TADEJA BENVENUTA** (*Taddea Benvenuta*) (26. II. 1643 – 31. X. 1671), ∞ (29. II. 1664) **Ludvik** (*Lodovico*) **baron Marenzi** (29. I. 1641 – 1. IV. 1688)
- 3a) **ELIZABETA** (*Elisabetta*) († 4. III. 1591), ∞ (Trst, 15. I. 1574) **Ivan Pavel** (*Giovanni Paolo*) **de Secondis** (?) **D. Tisico** (?).
- 4a) **MARIJA** (*Maria*) (...), I ∞ (3. XI. 1577) Alojz (*Aloisio*) **pl. Guliani** († 28. V. 1588); II ∞ (19. IV. 1595) Nikolaj (*Nicolo*) **pl. Gastaldi** († 18. XII. 1609).
- 5a) **MAGDALENA** (*Madallena*) (...), ∞ (1. IX. 1580) **Danijel** (*Daniele*) **pl. Bottoni**.
- 6a) **SUZANA BERNARDA** (*Susanna Bernarda*) (...)